

Majandus- ja taristuministri määruse „Metrooloogiliselt kontrollitud mõõtevahendite kohustuslikud kasutusosalad koos eranditega, metrooloogilise kontrolli alla kuuluvate mõõtevahendite nimistu, täpsusnõuded, taatluskehtivusajad ning metrooloogilise kontrolli ja statistilise taatluse täpsustatud nõuded“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse 01.01.2019 jõustuva mõõteseaduse (edaspidi *MõõteS*) § 6 lõike 4 alusel. Määrus sätestab kohustuslikule metrooloogilisele kontrollile kuuluvate mõõtevahendite nimistu, täpsustades kohustuslikud kasutusosalad ja erandid ning kasutusele võtmise ja täpsusnõudeid, kasutusvaldkondi, taatluskehtivusaegu ning nõudeid metrooloogilisele kontrollile, sealhulgas statistilisele taatlusele.

Eelnõu asendab samasisulist varasemat majandus- ja taristuministri 20. septembri 2016. a määrust nr 57 „Kohustuslikule metrooloogilisele kontrollile kuuluvate mõõtevahendite nimistu, mõõtevahendite olulised ja erinõuded, sealhulgas täpsusnõuded, ning mõõtevahendite taatluskehtivusajad“ (edaspidi *määrus nr 57*), mis reguleeris koos 1. mail 2004. a jõustunud mõõteseadusega mõõtevahendite metrooloogilise kontrolli valdkonda Eestis.

Vahepeal on muutunud õiguslik olukord, mis tingib samasisulise uue määruse kehtestamise vajaduse. 1. jaanuarist 2019. a muutub kehtetuks 1. mail 2004. a jõustunud mõõteseadus ning ühes sellega muutuvad kehtetuks kõik selle seaduse alusel antud määrused, sealhulgas ka määrus nr 57.

Määruse on koostanud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi siseturuosakonna toote ohutuse ja tarbijakaitse talituse ekspert Triinu Sillamaa (e-post: triinu.sillamaa@mkm.ee, tel: 625 6391). Eelnõu ja seletuskirja juriidilise analüüsi tegi Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi õiguskasakonna õigusnõunik Hendrick Rang (e-post: hendrick.rang@mkm.ee, tel: 625 6351) ja keeleteoimetus referent-keeleteoimetaja Kristiane Liivoja (e-post: kristiane.liivoja@mkm.ee; tel: 625 6370).

Erinevalt määruse nr 57 kohaldamisalast sätestatakse eelnõuga ka nõuded mõõtevahendi statistilisele taatlemisele.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu on samasisulise määruse nr 57 uus redaktsioon. Suurim muudatus võrreldes määrusega nr 57 on statistilise taatluse reeglite sätestamine.

Eelnõu **paragrahv 1** sätestab määruse kohaldamisala, mille järgi kehtestatakse määrukses turule lastavate, kasutusele võetavate ja kasutusel olevate mõõtevahendite nimistu, kehtestatakse nende mõõtevahenditele metrooloogilise kontrolli viis, täpsusnõuded ning taatluskehtivusajad koos nõuetega statistilisele taatlemisele. Määrus kohaldub määruse lisas nimetatud kasutusosaladel kasutatavatele mõõtevahenditele, arvestades lisas sätestatud erandeid kasutusosaladele. Näiteks peab kasutama taadeldud mitteautomaatkaalu kauplustes kauba koguse mõõtmisel, taadeldud kütusetankurit tanklates kütuse müümisel ning liiklusjärelvalves tehtaval mõõtmisel taadeldud kiirusmõõturit. Eeltoodu tähendab ka seda, et antud kasutusosalal peab mõõtmiseks kasutama üksnes

taadeldud mõõtevahendit, mis on määruse lisas olevas kohustusliku metrooloogilise kontrolli nimistus on nimetatud.

Muud mõõtevahendit ei või antud kasutuselal mõõtmiseks kasutada. Näiteks jaekaubanduses peab kasutama kauba kaalumisel taadeldud kaalu. Võrreldes määrusega nr 57 on kohaldamisala paindlikumaks rakendamiseks lisatud erandid. Eesmärk on võimaldada vähem täpsust nõudvate mõõtmiste korral uuenduslikumate mõõtevahendite kasutamist, kuid samas analoogsel mõõtmisel traditsioonilise mõõtevahendi kasutamisel tagada mõõtmiste usaldusväärsus metrooloogilise kontrolli kaudu. Näiteks kui riiklikus järelevalves kasutada mõõtmisel mõõdulinti, peab mõõdulint olema taadeldud. Kui samal kasutuselal mõõtmiseks kasutatakse muid pikkuse mõõtevahendeid, nagu laserkaugusmõõturid, siis piisab selles valdkonnas mõõtevahendile kehtestatud nõuetest, näiteks jälgitavast kalibreerimisest.

Eelnõu § 2 sätestab määruses kasutatavad terminid. Mõõtmise ja mõõtevahenditega seotud termineid kasutatakse määruses mõõteseaduse tähenduses. Kaubandustegevuse termineid kasutatakse määruses kaubandustegevuse seaduse tähenduses. Vee-ettevõtja ja kliendi termineid kasutatakse määruses ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni seaduse tähenduses.

Eelnõu § 3 sätestab, et kohustuslikule metrooloogilisele kontrollile kuuluvate mõõtevahendite nimistu sõltuvalt nende kasutuselal, metrooloogilise kontrolli liigid ja täpsusnõuded mõõtevahenditele on esitatud määruse lisas „Kohustuslikule metrooloogilisele kontrollile kuuluvate mõõtevahendite nimistu sõltuvalt nende kasutuselal ja nõuded mõõtevahenditele ning mõõtevahendite taatluskehtivusajad“.

Eelnõu § 4 sätestab nõuded mõõtevahendi metrooloogilisele kontrollile. Mõõtevahendeid, mis on enne määruse jõustumist Eestis jälgitavalt taadeldud, võib jätkuvalt perioodiliselt taadelda, järgides asjakohastes dokumentides esitatud nõudeid ja katsetuste mahtu, mis kehtisid mõõtevahendile selle kasutusele võtmisel ning on fikseeritud mõõtevahendi vastavusdeklaratsioonis, riigisisese tüübikinnitustunnistuses, Euroopa Ühenduse või Euroopa Liidu tüübihindamis-, konstruktsioonihindamis- või tüübikinnitustunnistuses. See tähendab ka seda, et mõõtevahend peab kordustaatlusele vastama kordustaatluse ajal kehtivas määruses sätestatud täpsusnõudele. Kordustaatluse korral võib lisaks vastavushindamisel või esmataatlusel aluseks olnud dokumentidele olla nõudeid asjakohastes standardites või tehnilistes normdokumentides, mida ei pruugi olla nimetatud eelnimetatud dokumentides. Näiteks on olemas Eesti standardid EVS 912:2011 „Mitteautomaatkaalud. Taatlusmetoodika“ ja EVS 913:2011 „Kütusetankurid. Taatlusmetoodika“, mis sisaldavad juhiseid kordustaatlusele.

Eelnõu §-des 2–4 sisulisi muudatusi võrreldes määrusega nr 57 ei ole.

Eelnõu § 5 sätestab mõõtevahendite taatluskehtivusajad ja selle arvestamise alused. Mõõtevahendi taatluskehtivusaeg on periood, mille järel tuleb mõõtevahendi mõõtmisomaduste jätkuvat õigsust kontrollida ja nõuetele vastavust hinnata. Mõõtevahendite liigiti on see erinev, sõltudes mõõtevahendi vastupidavusest ning metrooloogilistest ja tehnilistest eripäradest. Eri liiki mõõtevahendite taatluskehtivusajad on eelnõu lisas esitatud tabeli viiendas veerus. Metrooloogilise kontrolli läbinud mõõtevahendi taatluskehtivusaja alguseks on vastavushindamise protseduuri, EÜ esmataatluse või riigisisese taatluse toimumise kuupäev.

Kui vastavusdeklaratsioonil, taatlustunnistusel, vastavus- või taatlusmärgisel puudub kuupäev ja kuu, siis on taatluskehtivusaja alguseks vastava menetluse toimumise aasta 1. jaanuar. Taatluskehtivusaja arvestamist ei ole muudetud võrreldes määrusega nr 56. Taatluskehtivusaega arvestatakse kuu täpsusega, mis annab taatluskohustuse täitjale paindlikust, millal mõõtevahend taatlusele esitada. Eelnõuga sätestatava korra järgi peab mõõtevahendi taatlema selle kuu jooksul, mille sisse langeb selle mõõtevahendi taatluskehtivuse lõppkuupäev. Kui taatluskehtivuse algus on määratud kuu või kvartali täpsusega, lõppeb mõõtevahendi taatluskehtivusaeg selle kuu või kvartali viimasel päeval, millal saabub taatluskehtivuse lõppu tähistav kuu või kvartal. See tähendab, et kui taatlus on toimunud märtsis 2018, peab mõõtevahend 1-aastase taatlusintervalli korral läbima järgmise taatluse hiljemalt 31.03.2019. Samuti peab I kvartalis 2018 metrooloogilise kontrolli läbinud mõõtevahend läbima 1-aastase taatlusintervalli puhul järgmise taatluse hiljemalt 31.03.2019. Aasta täpsusega määratud taatluskehtivusaja korral lõppeb mõõtevahendi taatluskehtivusaeg selle jaanuarikuu viimasel päeval, mis järgneb taatluskehtivusaja lõppu tähistavale aastale. See tähendab, et kui mõõtevahend on läbinud metrooloogilise kontrolli 2018. aastal, siis peab mõõtevahend 1-aastase taatlusintervalli korral läbima järgmise taatluse hiljemalt 31.01.2019.

Võrreldes määrusega nr 57 on lisatud paragrahvi säte, mille järgi on statistilise taatluse korral taatluskehtivusaeg poole lühem lisas kehtestatud ajast. Statistilise taatluse korral kontrollitakse reaalselt vaid mõõtevahendite kogumist esindusvalimisse kuuluvaid mõõtevahendeid ja tehakse kontrollitud mõõtevahendite taatlustulemuse alusel otsus kogu mõõtevahendite kogumi osas. Reaalselt kontrollimata mõõtevahenditest tulenevate riskide maandamiseks ongi statistilise taatluse korral taatluskehtivusaeg poole lühem. Samuti on lühema taatluskehtivusaja kehtestamise põhjuseks tervikliku taatlusstatistika puudumine. Statistilise taatluse läbinud mõõtevahendite taatlusstatistika kogunedes on võimalik hiljem taatlusperioodi vajadusel korrigeerida. Statistilise taatluse kohta kogutud statistikat saab analüüsida, kui statistilise taatluse läbinud mõõtevahendid esitatakse täies mahus kordustaatlusele.

Eelnõu §-d 6 ja 7 sätestavad statistilisele taatlusele, mis on üks kordustaatluse liik. Statistilise taatluse korral kontrollitakse reaalselt vaid mõõtevahendite kogumist esindusvalimisse kuuluvaid mõõtevahendeid ja tehakse kontrollitud mõõtevahendite taatlustulemuse alusel vastavusotsus kogu mõõtevahendite kogumi osas. Statistiline taatlemine nähakse ette tarbearvestite (elektri-, vee- ja soojusarvestite) kordustaatlusel. Gaasiarvestite puhul on taatluskehtivusaeg piiramatu, mistõttu ei ole vajadust neid kordustaatlusele esitada ja seega puudub vajadus statistilise taatluse rakendamiseks. Mõõtevahend esitatakse statistilise taatluse järel taatluskehtivusaja täitumisel perioodilisele või erakorralisele kordustaatlusele, mis tähendab kõikide kogumisse kuuluvate mõõtevahendite kontrollimist. Järgmise taatluskehtivusperioodi täitumisel võib rakendada jällegi statistilist taatlust.

Eelnõu § 6 lõiked 2 ja 3 sätestavad nõuded mõõtevahendi kogumile. Statistilisele taatlusele kuuluvatest mõõtevahenditest moodustab mõõtevahendite valdaja kuni 35 000 mõõtevahendist koosneva kogumi, järgides kogumisse kuuluvale mõõtevahendile esitatud kriteeriume (lõige 3). Mõõtevahendid peavad olema valmistatud sama tootja poolt ja läbinud vastavushindamise või taatluse sama kalendriaasta jooksul. Sama peab olema mõõtevahendi tüüp või mudel, tüübikinnitus- ja vastavushindamistähis, täpsusklass, töötingimused ning metrooloogilised omadused. Elektriarvestitel on lisaks täpsusklassile olulised metrooloogilised omadused nimipinge, voolutugevus, tariifide arv ja nimisagedus. Veearvestitel peab olema vähemalt sama läbimõõt,

nimikulu ja miinimumkulu suhte piirväärtus ning nimikulu. Soojusarvestitel soojuskandja voolukulu, voolukulu piirväärtused ja samad komponendid (nt temperatuuriandurid).

Eelnõu § 6 lõigete 4 ja 5 järgi koostab mõõtevahendite valdaja kogumi kohta andmed, mille esitab mõõtevahendi paigaldamise järel Tehnilise Järelevalve Ametile kolme aasta jooksul pärast paigaldamist. Taotluse esitamise ajaline piirang on oluline mõõtevahendite kogumite objektiivsetel alustel moodustamiseks. Eelnimetatud teave sisaldab iga mõõtevahendi kohta vähemalt järgnevaid andmeid nagu tootja, tüüp, mudel, identifitseerimisnumber, tüübikinnitus- ja vastavushindamistähis, vastavushindamise või viimase taatluse toimumise aeg, paigaldusaeg ja -aadress. Tehnilise Järelevalve Amet kinnitab nõuetekohase kogumi statistiliseks taatluseks.

Eelnõu § 7 sätestatakse reeglid statistilise taatluse läbiviimisele ehk kriteeriumid ja tulemuse hindamise alused. Eelnõu § 7 lõige 1 sätestab, et enne taatluskehtivusaja lõppu (kõige varem 18 kuud ja kõige hiljem 6 kuud) esitab mõõtevahendi valdaja kinnitatud mõõtevahendite kogumi koos kogumisse kuuluvate mõõtevahendite andmetega ja Tehnilise Järelevalve Ameti otsusega statistilise taatluse läbiviimiseks vastavat pädevust omavale taatluslaborile. Statistilise taatluse alustamine kuus kuud enne taatluskehtivusaja lõppu on oluline, et mõõtevahendi valdaja jõuaks mõõtevahendid täies mahus ära taadelda ka siis, kui esindusvalimi taatlustulemus ei vasta nõuetele.

Lõike 2 järgi moodustab taatluslabor juhuslikkuse põhimõttel statistilisele taatlusele esitatud kogumist mõõtevahendite esindusvalimi koos varumõõtevahenditega. Esindusvalimi ja varumõõtevahendite suuruse määramisel lähtub taatluslabor tabelis esitatud kriteeriumitest. Seejärel edastab taatluslabor mõõtevahendi valdajale andmed esindusvalimisse kuuluvatest mõõtevahenditest koos andmetega varumõõtevahendite kohta. Mõõtevahendi valdaja korraldab esindusvalimisse määratud mõõtevahendi mahamonteerimise ja toimetab mõõtevahendi viivitamatult taatluslaborisse.

Kui esindusvalimisse kuuluv mõõtevahend on väliste vigastustega, ei ole leitav, ei ole ligipääsetav, taatlusmärgised on rikutud või andmed dokumenteeritud valesti, siis võib selle asendada varumõõtevahendite hulka kuuluva mõõtevahendiga. Kui probleemseid esindusvalimisse kuuluvaid mõõtevahendeid on rohkem kui varumõõtevahenditeks määratud mõõtevahendeid, ei vasta kogum statistilise taatluse reeglitele. Statistilise taatluse nõuetele mittevastavasse valimisse kuuluvad mõõtevahendid tuleb kõik taatluskehtivusaja lõppedes esitada korralisele taatlusele või kõrvaldada kasutusest. Taatluslabor viib läbi esindusvalimi taatluse ja teeb otsuse terve kogumi vastavuse kohta esindusvalimi taatlustulemuste põhjal, arvestades tabeli kriteeriume. Kui esindusvalim ei läbi taatlust ja kogumi taatluskehtivusaega ei pikendata, tuleb mõõtevahendi valdajal enne mõõtevahendi taatluskehtivusaja lõppemist läbi viia kõikide kogumisse kuuluvate mõõtevahendite taatlemine või välja vahetada kõik kogumisse kuuluvad mõõtevahendid. Praegu ei ole ühtegi taatluslaborit akrediteeritud statistilise kordustaatluse läbiviimiseks. Juhul kui määruse jõustumisel ei ole vastava pädevusega taatluslaborit, siis rakendatakse mõõteseaduse § 10 lõike 3 menetlust taadelduks tunnistamise kaudu. See tähendab, et statistilise taatluse jaoks moodustab esindusvalimi ja teeb otsuse esindusvalimi taatlustulemuse põhjal kogu kogumi osas Tehnilise Järelevalve Amet.

Lõikega 6 sätestatakse, et kui kogumisse kuuluvate mõõtevahendite hulgas ilmnevad pärast taatluskehtivusaja pikendamist asjakohastes standardites ja normdokumentides sätestatud piirnorme ületavad kõikumised mõõtevahendite kvaliteedi või täpsusnõuete osas, siis on Tehnilise

Järelevalve Ametil õigus tühistada otsus mõõtevahendite kogumi taatluskehtivusaja pikendamise kohta.

Eelnõu §-ga 8 kehtestatakse rakendussätted. Lõikes 1 kehtestatakse üleminekusäte statistilise taatluse võimaldamisele määruse jõustumisel kauem kui kolm aastat kasutusel olnud mõõtevahendite osas. Lõike 1 järgi võib kogumite moodustamise taatluse statistilise taatluse jaoks mõõtevahendite, mille paigaldamisest on möödunud rohkem kui 3 aastat, osas esitada ühe aasta jooksul määruse jõustumisest, kuid mitte hiljem kui 18 kuud enne taatluskehtivusaja lõppu. Määruse § 7 lõigete 2, 3 ja 4 rakendussätted võtavad üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2011/17/EL, millega tunnistatakse kehtetuks metroloogiat käsitlevad nõukogu direktiivid 71/317/EMÜ, 71/347/EMÜ, 71/349/EMÜ, 74/148/EMÜ, 75/33/EMÜ, 76/765/EMÜ, 76/766/EMÜ ja 86/217/EMÜ (ELT L 71, 18.03.2011, lk 1–3) nõuded ja need sätted on samasisulised kui määruses nr 57.

Eelnõu §-ga 9 kehtestatakse määruse jõustumisajaks 2019. a 1. jaanuar, mis on ka uue mõõteseaduse jõustumisaeg.

Eelnõu lisaga sätestatakse kohustuslikule metrooloogilisele kontrollile kuuluvate mõõtevahendite nimistu sõltuvalt nende kasutusala ja nõuded mõõtevahenditele (sh metrooloogilise kontrolli liik) ning mõõtevahendite taatluskehtivusajad. Parema jälgitavuse tagamiseks on lisas esitatud andmed koondatud tabelisse. Eelnõu lisas nimetatud kasutusalaadel võib kasutada ainult metrooloogilise kontrolli läbinud mõõtevahendit. Näiteks tuleb lisas nimetatud massimõõtmistel kaubandustegevuses (välja arvatud hulgi kaubandus) kasutada taadeldud kaalu. Kasutusalaade paindlikumaks rakendamiseks on kasutusalaade määramisel vajadusel rakendatud erandeid. Näiteks kui riiklikus järelevalves ja sõiduki tehnonõuetele vastavuse kontrolli teostamisel ülevaatuspunkti kasutada mõõtmisel mõõdulinti, peab mõõdulint olema taadeldud. Kui samal kasutusalaal mõõtmiseks kasutatakse muid pikkuse mõõtevahendeid, nagu laserkaugusmõõturid, siis piisab selles valdkonnas mõõtevahendile kehtestatud nõuetest, näiteks jälgitavast kalibreerimisest.

Mõõtevahendite liikide valikul taatluskohustuslikku nimistusse on lähtunud eelkõige Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2014/32/EL mõõtevahendite kohta (ELT L 96, 29.03.2014, lk 149–250) (edaspidi *direktiiv 2014/32/EL*) ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2014/31/EL mitteautomaatkaalude kohta (ELT L 96, 29.03.2014, lk 107–148) (edaspidi *direktiiv 2014/31/EL*) ühtlustatud mõõtevahendite liikidest. Niisugusteks mõõtevahenditeks on mitteautomaat- ja automaatkaalud, gaasiarvesti ja gaasi leppekoguse mõõtur, elektri-, vee- ja soojusarvesti, kestva dünaamilise toimimisega mõõtesüsteem vedeliku, välja arvatud vesi, koguse mõõtmiseks (nt kütusetankur), taksomeeter, pikkusmõõdud ja -mõõtesüsteemid ning heitgaasianalüsaator. Riigisisese tüübikinnitustunnistusega on hõlmatud automaatkaalud liikuva sõiduki kaalumiseks, statsionaarsete mahutite automaatsed nivoomõõturid, mõõterattad, kiirusmõõturid ja alkomeetrid.

Eelnõu lisa tabeli esimeses veerus on esitatud mõõtevahendi liik, näiteks mitteautomaatkaalud, mis on hinnanaidikuga või hinnanaidikuta, trükiseadmega või trükiseadmeta elektroonsed, elektromehaanilised või mehaanilised.

Tabeli teises veerus on kasutusala, kus on kohustuslik kasutada taadeldud mõõtevahendit, näiteks kaubandustegevuses (välja arvatud hulgikaubandus) või kokkuostul. Kolmandas veerus on mõõtevahendi täpsusnõue, milleks on asjakohases direktiivis, standardis või muus tehnilises spetsifikatsioonis näidatud täpsusklass või piirviga. Mõõtevahendite nimistu neljandas veerus on lühend mõõtevahendi turule laskmisel ja kasutusele võtmisel nõutava metrooloogilise kontrolli liigi ja asjakohaste menetluste tähistamiseks. Lühendite seletused on lisas enne tabelit. Näiteks neljandas veerus lühendi V1 puhul on kohustuslik mõõtevahendi turule laskmisel ja kasutusele võtmisel direktiivis 2014/32/EL sätestatud vastavushindamisprotseduuride läbimine. Metrooloogilise kontrolli aluseks olevatest asjakohastest standarditest ja normdokumentidest koostab järelevalveasutus juhendmaterjali ja avalikustab selle oma veebilehel või muul sobival viisil ning ajakohastab seda vastavalt vajadusele. Lisa tabeli kolmandas veerus kehtestatud täpsusnõude ja muude asjakohaste metrooloogiliste nõuete osas tuleb lähtuda asjakohasest nõudeid esitavast Euroopa Liidu direktiivist, rahvusvahelisest standardist ja/või tehnilisest normdokumendist. Taadelda ja kasutada võib ka määruses kehtestatust kõrgema täpsusnõudega mõõtevahendit. Tabeli viiendas veerus on taatluskehtivusajad, mille saabudes tuleb mõõtevahend esitada kordustaatlusele mõõtevahendi jätkuva vastavuse tõendamiseks kehtestatud nõuetele.

Võrreldes määrusega nr 57 suuri muudatusi lisas ei ole tehtud. Eelnõu lisa kehtestamisel on täpsustatud mõõteseaduse § 6 lõikes 2 loetletud kasutusvaldkondi, kus on kohustuslik kasutada metrooloogilise kontrolli läbinud mõõtevahendit. Kohustuslike kasutusalade kehtestamisel on lähtutud eelkõige tavatarbijate kaitsmise vajadusest. Tehingud on piiratud tehingutega kaubandustegevuses (välja arvatud hulgikaubandus) ja kokkuostul ning tolli- ja maksuseaduse nõuetest tulenevad mõõtmised piiratakse tollitava või aktsiiskauba koguse mõõtmisega. Kokkuostu tehinguid teevad tavaliselt juriidilised isikud, kes ostavad eraklientidelt näiteks vanametalli, väärismetalli ja -kive, aia- ja metsasaadusi. Kasutusalade täpsustamisel on lähtutud sellest, et määruses nimetatud kasutusala ei oleks liiga üldistatud, vaid vastaksid tegelikkuses seda tüüpi taatluskohustuslike mõõtevahendite kasutamise vajadusele. Mõõteseaduses üldistatud kasutusala annaksid laiad tõlgendamise piirid ja metrooloogilise kontrolli kohustus laieneks valdkonnadesse, kus taadeldud mõõtevahendis kasutamisest tulenev garantii mõõtetulemuse õigsusele ei ole vajalik. Samuti muudaks laiad kohustuslikud kasutusvaldkonnad mõõtmisele tehtavad kulutused mõõtmise teostaja jaoks ebamõistlikult suureks. Näiteks kaubandustegevusest on välja jäetud hulgikaubandus, kuna tegemist on äriklientide vahelise tehinguga ja riik ei pea äriklientide omavahelist mõõtmistegevust rangelt reguleerima, kuna selline reguleerimine võib ettevõtluse arengut takistada. Lisaks eelnimetatud pikkusmõõtude (möödulindid ja –latid, lisa punkt 6.1) kasutusala erandile on kehtestatud mõõteratastele taatluskohustus, kui neid kasutatakse pikkuse mõõtmisel liiklusjärelevalves (punkt 6.4).

Kasutusala osas on lisa võrreldes määrusega nr 57 täiendatud õigusselguse parandamiseks muude õigusaktide muudatustest tulenevalt. Näiteks massimõõtmise punkti on lisatud taatluskohustusliku mitteautomaatkaalu kasutamine lossitava kala koguse mõõtmisel (punkt 1.1.9). Lossitava kala koguse mõõtmisel tuleb kasutada taadeldud mõõtevahendit tulenevalt 01.01.2018 jõustunud kalapüügiseaduse § 61¹ lõikest 2. Massimõõtevahendite punkti on lisatud taatluskohustuslike kasutusala hulka veel romusõidukist eraldatud osade ja vedelike kaalumise, mis on kehtestatud keskkonnaministri 16. juuni 2011. a määruse nr 33 „Romusõidukite käitlusnõuded“ § 4 lõikega 6.

Liikuva sõiduki kaalumiseks riiklikus järelevalves laiendatakse automaatkaalude täpsusklasse (lisa punkt 1.3.4), lisades ka lubatud täpsusklasside hulka suuremat piirviga lubavad täpsusklassid 1, 2, 5 ja 10. Selle muudatusega võimaldatakse riiklikus järelevalves võtta kasutusele automaatseid mõõtmisi tegevad maanteele statsionaarselt paigaldatud automaatkaalud, mis võimaldaks pidevalt jälgida raskeveokitele kehtestatud massipiirnormidest kinnipidamist. Analoogselt on praegu kasutusel sõidukite kiirust mõõtvad statsionaarsed kiiruskaamerad.

3. Eelnõu terminoloogia

Mõõtmise ja mõõtevahenditega seotud mõisteid kasutatakse määruses mõõteseaduse tähenduses. Niisuguseid mõisteid on mitmeid, näiteks mõõtevahend, taatlemine, kinnispakk, mõõtemahutina kasutatav pakend. Kaubandustegevuse mõisteid kasutatakse määruses kaubandustegevuse seaduse tähenduses. Kaubandustegevus on isiku või asutuse tegevus, mille raames toimub kauba või teenuse müük, tänava- ja turukaubanduse korraldamine ning kaubanduse korraldamine avalikul üritusel. Hulgikaubandus on kaubandustegevus, mille korral müüakse kaupa ja selle müügiga seonduvat teenust isikule, kes ei ole tarbija. Vee-ettevõtja ja kliendi mõisteid kasutatakse määruses ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni seaduse tähenduses. Vee-ettevõtja klient on kinnistu omanik või valdaja, hoonestusõiguse alusel maakasutaja või ehitise kui vallasasja omanik või valdaja, kelle kinnistu veevõrk või kanalisatsioon on ühendatud ühisveevärgi ja -kanalisatsiooniga vastava torustikühenduse kaudu ja kellega vee-ettevõtja on sõlminud lepingu ühisveevärgivee võtmiseks või reovee ärajuhtimiseks. Vee-ettevõtja on eraõiguslik juriidiline isik, kes varustab kliendi kinnistu veevärki ühisveevärgi kaudu veega või korraldab kliendi kinnistu kanalisatsioonist reo-, sademe- ja drenaaživee ning muu pinnase- ja pinnavee ärajuhtimist ja puhastamist.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega.

Eelnõuga on seotud järgmised Euroopa Liidu õigusaktid:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/34/EÜ mõõtevahendeid ja metrooloogilise kontrolli meetodeid käsitlevate ühissätete kohta (ELT L 106, 28.04.2009, lk 7–24);

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2011/17/EL, millega tunnistatakse kehtetuks metrooloogiat käsitlevad nõukogu direktiivid 71/317/EMÜ, 71/347/EMÜ, 71/349/EMÜ, 74/148/EMÜ, 75/33/EMÜ, 76/765/EMÜ, 76/766/EMÜ ja 86/217/EMÜ (ELT L 71, 18.03.2011, lk 1–3);

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/31/EL mitteautomaatkaalude turul kättesaadavaks tegemist käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (ELT L 96, 29.03.2014, lk 107–148);

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/32/EL mõõtevahendite turul kättesaadavaks tegemist käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (ELT L 96, 29.03.2014, lk 149–250), muudetud direktiiviga 2015/13/EL (ELT L 3, 07.01.2015, lk 42–43).

Eelnõuga ei võeta üle Eesti õigusesse ühtegi uut Euroopa Liidu õigusakti ja seetõttu ei ole koostatud ka vastavustabelit. Direktiivid 2014/32/EL ja 2014/31/EL on üle võetud toote nõuetele vastavuse seaduse § 5 lõike 4 ning Vabariigi Valitsuse 26. augusti 2010. a määruse nr 123 „Volituste andmine tootele nõuete ja vastavushindamise korra kehtestamiseks ning turujärelevalveasutuse määramiseks“ § 1 lõike 1 punkti 16 alusel kehtestatud määrustega, milleks

on majandus- ja taristuministri 29. märtsi 2016. a määrus nr 29 „Mõõtevahendite direktiivi kohaldamisalasse kuuluvate mõõtevahendite olulised ja erinõuded, nõuetele vastavuse hindamise ja tõendamise kord ning mõõtevahendite märgistamise nõuded“ ja majandus- ja taristuministri 12. aprilli 2016. a määrus nr 32 „Mitteautomaatkaalude metrooloogilised ja tehnilised nõuded, nõuded projekteerimisele, konstruktsioonile, märgistusele, vastavushindamisele ja tõendamisele“. Ülejäänud eelnimetatud direktiivid on määrusega nr 57 Eesti õigusesse üle võetud ja eelnõus ei ole selles osas muudatusi tehtud.

5. Määruse mõjud

Määruse nõuded ei avalda sotsiaalset, sealhulgas demograafilist mõju, puudub mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele, regionaalarengule ning elu- ja looduskeskkonnale. Määrusel on teatavad majanduslikud mõjud, kuna määrusega kehtestatud mõõtevahendite taatluskohustus on kulu mõõtevahendi kasutajale, mis on põhjendatud tarbijate, muude tehingu poolte või riigi huvidega. Määruse nõuded jäävad suures osas samaks kehtiva määrusega nr 57, mistõttu detailsemat mõju hinnatakse tulenevalt uue kordustaatluse liigist ehk määrusega kehtestatud nõuetest statistilisele taatlusele.

Kavandatav muudatus – mõõtevahenditele statistilise kordustaatluse võimaldamine. Kordustaatluse eesmärk on kontrollida mõõtevahendi jätkuvat vastavust nõuetele. Nõuetele vastavuse korral võib mõõtevahendit kasutada ka järgmise taatluskehtivusaja jooksul, pärast mida tuleb mõõtevahendit jälle kontrollida. Taatluse käigus nõuetele mittevastavaks osutunud mõõtevahendid eemaldatakse kasutusest. Praegu kehtiva korra järgi tuleb pärast taatluskehtivusaja möödumist (sh esmase vastavushindamise järel) esitada kordustaatlusele kõik mõõtevahendid. Statistilise taatluse võimaldamine tähendab, et ei kontrollitaks enam kõiki mõõtevahendeid, vaid mõõtevahendite hulgast tehakse esindusvalim, mida kontrollitakse. Statistilise taatluse kasutamine on võimalik ja otstarbekas suure hulga samatüübiliste, samades keskkonnatingimustes ning kindla lühikese perioodi jooksul vastavushinnatud ja kasutusele võetud mõõtevahendite korral.

Eelnimetatud tingimustele vastavad kõige paremini tarbearvestid, milleks on elektri-, sooja-, ja veearvestid. Eestis ei ole statistilist taatlust seni kasutatud, mistõttu puuduvad ka vastavad juhendid ning reeglid. Mitmete mõõtevahendite direktiivi 2014/32/EL kohaste mõõtevahendite vastavushindamisel kasutatakse statistilist kontrolli. Mõõtevahendite direktiivi kohase vastavushindamise moodul F (toote taatlemisel põhinev tüübivastavus) on kordustaatlusele sarnasem vastavushindamise moodul. Statistilise taatluse reeglite juhisteks on rahvusvahelise legaalmetroloogia organisatsiooni OIML koostatud juhend G 20 „Tarbearvestite statistilise taatluse juhend“ (*Surveillance of utility meters in service on the basis of sampling inspections*),¹ ja Euroopa legaalmetroloogia koostööorganisatsiooni WELMEC koostatud statistilisel taatlusel põhineva vastavushindamismooduli F tegemise juhend 8.10 (*Guide for generating sampling plans for statistical verification according to Annex F and F1 of MID 2004/22/EC*).² Sarnaste reeglite alusel on võimalik teostada ka riigisisel kordustaatlusel statistilist taatlust. Statistilise taatluse tegemiseks moodustatakse samatüübilistest mõõtevahenditest kogumid. Kogumi maksimaalne suurus on 35 000 mõõtevahendit. Taatluse tarvis tehakse kogumisse kuuluvate mõõtevahendite

¹ Avaldatud https://www.oiml.org/en/publications/guides/publication_view?p_type=3&p_status=1 (kättesaadav 07.06.2018).

² Avaldatud <https://www.welmec.org/documents/guides/810> (kättesaadav 07.06.2018).

hulgast esindusvalim – näiteks 10 000 mõõtevahendi esindusvalim on 125 mõõtevahendit. Kui esindusvalimisse kuuluvad mõõtevahendid vastavad nõuetele, tunnistatakse kõik kogumisse kuuluvad mõõtevahendid taadelduks. Kui esindusvalim ei vasta taatlusnõuetele, tuleb kordustaatlusele esitada kõik mõõtevahendid. Statistilise kordustaatluse järel pikendatakse taatluskehtivusaega poole võrra, mille täitudes peab taatlema kõik mõõtevahendid. Näiteks kui elektriarvestite taatluskehtivusaeg on tavapäraselt 12 aastat, siis statistilise taatlusega pikendatakse taatluskehtivusaega 6 aasta võrra.

Kaasnev mõju:

1. Mõju majandusele

1.1. Mõju ettevõtluskeskkonnale ja ettevõtete tegevusele

Sihtrühm 1: Võrguettevõtjad, kes tegelevad elektrienergia, kaugkütte ja joogivee edastamisega. Sihtrühma suurus on hinnanguliselt 300 ettevõtet. Eesti ettevõtjate koguarvuga võrreldes on sihtrühm väike.

Statistilist kordustaatlust saab teha samatüübilistele kindlal perioodil toodetud, vastavushinnatud ja kasutusele võetud mõõtevahenditele. Sellistele nõuetele vastavad kõige tõenäolisemalt tarbearvestid (elektri-, vee- ja soojusarvestid). Tarbearvestite taatluskohustus on üldjuhul võrguettevõtjatel kui mõõtevahendite omanikel. Muudatusega võib väheneda ettevõtjatel kordustaatlusele esitatavate mõõtevahendite arv, millega on võimalik saavutada märkimisväärne kulude kokkuhoid. Statistiline kordustaatlus eeldab ettevõtjalt mõningast administratiivset koormust (kogumite loomine, valimite moodustamine). Esindusvalimi suurus tervest kogumist moodustab 1,3% kuni 4% (sõltub kogumi suurusel) ehk taatlusele tuleb esitada vaid väga väike osa mõõtevahenditest. Samas kui esindusvalimisse kuuluvad mõõtevahendid ei vasta taatlusnõuetele, tuleb esitada kõik kogumisse kuuluvad mõõtevahendid taatlusele. Sel juhul on ettevõtja kulud mõnevõrra suuremad võrreldes olukorraga, kui kohe kõik mõõtevahendid taatlusele esitada. Kui statistilise taatluse tulemusena esindusvalim vastab nõuetele ja kogumi taatluskehtivusaega pikendatakse poole võrra, on taatluskulud kehtiva regulatsiooniga võrreldes märgatavalt väiksemad.

Näitena saab tuua kaugloetavad elektriarvestid. Eestis on kasutusel ~628 000 elektriarvestit. Elektriarvesti keskmiseks taatluskuluks (vahetus koos taatlusega) 2010. aastal oli 24 eurot ja praegu on taatlusintervall 12 aastat. Seega maksaks 628 000 arvesti vahetus umbes 15 miljonit. Kaugloetavaid arvesteid paigaldati aastatel 2010–2014 ja järgmine kordustaatluse periood jaguneb nelja (2022–2026) aasta peale. Statistilise taatluse võimaluseta on taatluskulu aastatel 2022–2026 3,75 miljonit igal aastal. Statistilise taatluse võimaldamisega ja esindusvalimi taatlusnõuetele vastamisel on aastatel 2022–2026 taatluskulu sõltuvalt moodustavate kogumite suurusel 50 000 kuni 150 000 eurot. Seega on võimalik märkimisväärne taatluskulude kokkuhoid.

Sihtrühm 2: Taatluslaborid. Sihtrühma suurus on 14 ettevõtet, kellest pooled tegelevad elektri-, vee- ja soojusarvestite kordustaatlusega.

Kaasnev mõju:

Uue kordustaatluse liigi statistilise taatluse võimaldamisega väheneb taatluslaboritel töökoormus, kuna väheneb vajadus arvestite taatlusteenuse järele. Samas on võimalik taatluslaboritel alustada uue taatlusliigi osas teenuse pakkumist. Statistilise taatluse teenuse pakkumiseks tuleb

taatluslaboril välja töötada vastav metoodika esindusvalimite moodustamiseks ja esindusvalimi taatlustulemuse hindamiseks ning läbida akrediteerimine. Kokkuvõttes on mõju taatluslaboritele pigem negatiivne.

2. Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele

Sihtrühm: Tehnilise Järelevalve Amet, kes hakkab üle vaatama ja hindama statistilise taatluse jaoks moodustatud kogumeid.

Kaasnev mõju:

Tehnilise Järelevalve Ametil suureneb vähesel määral töökoormus, kuna peab hakkama menetlema statistilise taatlusega seotud taotlusi. Selliste taotluste hulka on praegu raske hinnata, kuna ei ole teada, kui paljud taatluskohustuse kandjad soovivad hakata kasutama statistilise taatluse võimalust.

6. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulutused ja rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamisega ei kaasne otseseid täiendavaid riigieelarvelisi kulusid ja tulusid. Statistilise taatluse nõuetega seoses tõuseb Tehnilise Järelevalve Ameti töökoormus mõõtevahendi kogumi moodustamise taotluste läbivaatamisest.

7. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 1. jaanuaril 2019. a, mis on ka uue mõõteseaduse jõustumisaeg.

8. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Määruse eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi EIS kaudu Sotsiaalministeeriumile, Siseministeeriumile, Keskkonnaministeeriumile, Maaeluministeeriumile ja Rahandusministeeriumile. Eelnõu saadetakse arvamuse avaldamiseks Eesti Akrediteerimiskeskusele, Eesti Kaubandus-Tööstuskojale, Eesti Elektritööstuse Liidule, Eesti Jõujaamade ja Kaugkütte Ühingule, Eesti Vee-ettevõtete Liidule ning taatluslaboritele (Metrosert AS, Tepso Labor OÜ, Metrex Mõõtekeskus OÜ, Kaalukoda A.A. OÜ, Taatluslabor Wega OÜ, Prem Test OÜ, Alice Labor OÜ, Inspecta Estonia OÜ, A.V.R. Elekter OÜ, EG Ehitus AS, Parkli HL OÜ, ART Mõõtekeskus OÜ, Caleb Brett Eesti OÜ, SGS Eesti AS).